

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 82. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359855264.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Man overdriver neppe, naar man betegner denne Roman som det første Forbillede for en hel efterfølgende Literatur, de sjæleundersøgende Studier. Det er Behandlingsmaaden af det Erotiske, som her er ny. Langt borte i det Fjerne øjnes her den Tid, da Amor som i Voltaires Poesier fremstilledes i Skikkelse af det elskværdige Barn, vi alle kender fra Thorvaldsens Basreliefer. For Voltaire var Amor Fornøjelsens Gud. *Les ris, les jeux et les plaisirs* var hans Ledsagere. For Rousseau er han Lidenskabens Gud. Hos Goethe skildres han endnu langt mindre som en velgørende Dæmon; man forstaar vel, naar man læser Goethe, hvad Schopenhauer mente, da han skrev, at Amor, overalt forfølgende sin egen Vilje, intet Hensyn tager til de Enkeltes Ulykker. I *Faust*, den nye Tids første Digt, er Amor forvandlet fra et skalkagtigt Barn til en stor Forbryder. Faust forfører Margrethe og forlader hende, og Gretchen's Kærlighedshistorie bliver Døden for hendes Moder, hendes Broder, hendes Barn og hende selv. Thi hun, den skyldfri og elskelige Pige, dræber sin Moder ved den Sovedrik, hun indgiver hende for at Faust kan besøge hende om Natten; Faust og Mefistofeles i Forening støder hendes Broder ned, da han vil hævne Søsterens Ære; af Frygt for Skammen dræber Gretchen sit nyfødte Barn; saa kastes hun i Fængsel og saa bliver hun halshugget. Goethes Lidenskab for det Sande har her bragt ham til at give et andet Billede af Amor end det, paa hvilket han ses som Drengen i Gratiernes Rosenkrans. Og ikke blot i sine Følger, men i sit Væsen er Kærligheden hos Goethe skæbnesvanger og skæbnebestemt. I 83 *Valgslægtskaberne* har han studeret den hemmelighedsfulde og uimodstaaelige Tiltrækning og Frastødning, hvoraf Sjæleenes indbyrdes Forhold bestemmes, ligesom Stoffernes i Kemien. Denne Bog indeholder en Slags naturfilosofisk Betragtning af Lidenskabens; Goethe efterviser dens Opstaaen, dens magiske Magt som dunkel Naturkraft, dens Grunden i vor Sjæls ubevidste Dybder.